

gospodarske, obrtniške in narodne.

zbajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrť leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrť leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 16. novembra 1894.

Politiški oddelek.

Nov predlog o volilni reformi.

Z Dunaja prihajajo pogostem poročila o posvetovanji koaliranih strank o volilni reformi. Ta poročila pa le dokazujejo, kako težko se stvar vrši in ne dajo baš preveč upanja, da se sporazumljenje doseže. Gospodje hodijo okrog volilne reforme, kakor okrog vrele kaše. Nobeden se prav ne upa, da bi zajel. Vsako poročilo pa naposled pristavlja, da se bodo posvetovanja še nadaljevala.

Vlada sama že nepotrpežljiva postaja zaradi teh brezvspešnih posvetovanj in že širijo se novice, da odstopi, ali pa razpusti zbornico. To je pač sedaj še le strašenje, s katerim se skuša pritiskati na razne stranke. To strašenje ni brez vpliva in novejša poročila nekako poročajo, da so se stranke nekoliko zbližale. Marsikaj kaže, da se umikajo konservativci pred liberalci, kar je bilo pričakovati. Nekateri konservativni listi že zagovarjajo tako umikanje. Posebno „Grazer Volksblatt“ hvali to stališče, da kmetski delavci ne dobe volilne pravice. Tu se je očitno pokazalo pravicoljubje nemške konservativne stranke. Tudi kmetski delavci morajo nositi raznovrstna državna bremena, pomagajo k pridobivanju denarja, s katerim se se plačujejo davki, in zatoorej vsaka pravična stranka mora biti zato, da se jim dovoli primeren vpliv na državne posle. Temu se more upirati jedino stranka, kateri so lastne koristi več, nego pa pravičnost in taka stranka pač le zlorablja katoličanstvo, koder se imenuje katoliško.

Tako počenjanje štajarskega konservativnega lista nam daje mnogo misliti. Pred vsem pa to, moremo li od take stranke, ki stoji na tako nizkem stališči Slovenci pričakovati pravičnosti, kadar bi morda to ne ugajalo nemško-konservativnim koristim. Gotovo ne! To je nam dokazal že baš omenjeni graški list sam. Z liberalnimi listi vred je vedno prihajal z nasveti, da se nova slo-

venska gimnazija osnuje kje drugje, le v Celji ne. Slovenci pač moramo iz tega le nauk posneti, da se nikakor ne kaže navezati na nemške konservativce, temveč moramo najprej imeti lastne koristi pred očmi in prav bomo storili, ali se bomo bolj držali slovanskih bratov nego pa nemških konservativcev.

Omeniti je pa še, da baš omenjeni list nazivlje koalirane stranke, stranke reda, ki se morajo upirati vsakemu preobratu. Stranka reda so torej levičarji in Koroninjevci, ki so očitno podpirali protidržavno rovanje na Primorskem. Pravi avstrijski domoljub pač ne bode imenoval tacių strank za stranke reda in to more storiti le kdo, komur je lasten interes več, nego pa interes naše ljubljene Avstrije.

S tem smo nekako narisali sedanji položaj in sedaj hočemo preiti k novemu volilnemu načrtu, kateri je sedaj zopet se razširil po listih. Ta predlog zopet izvira od liberalne strani, ali je toliko boljši od dosedajnih predlogov, ki so prihajali od te strani, da se ozira na vse ljudske sloje in ne izključuje hlapcev od volilne pravice. Stoji torej višje nad tistimi, ki hočejo volilno pravico le za tovarniške delavce.

Ker pa prihaja predlog od liberalne strani, je potrebno, da ga dobro pogledamo. Mi sicer ne vemo, če se je ta predlog stavil pri posvetovanjih koaliranih strank z vlado, a če se še ni, pa se bode še, kajti poseglo se je že po vseh mogočih predlogih, da bi se le doseglo kako sporazumljenje. O čem so se vse že posvetovali pri znanih konferencah, se ne ve, ker poročila o njih se glase kakor izreki delfiškega orakla. Predlog, o katerem mislimo tukaj govoriti, je objavil liberalen dunajski list brez dvombe izvire od kakega liberalnega poslanca. Po nekaterih določitih bi utegnil ugajati konservativcem in Poljakom in zatoorej se nam zdi potrebno nekoliko spregovoriti o njem. Kakor je znano, je že grof Hohenwart predlagal, da bi več državnih poslancev volili deželni zbori. Nekateri Čehi in Poljaki bi pa najrajši, da bi se kar povrnilo k indirektnim volitvam, ki so bile do 1873. leta. Predlog, o katerem smo se namenili tukaj govoriti,



tudi priporoča, da se voli jeden del poslancev po deželni zborih.

Vseh poslancev bi se po tem načrtu volilo 380, in sicer 272 bi se jih volilo direktno in 108 bi pa jih volili deželni zbori. Volilno pravico za državni zbor bi imel vsak, ki je spolnil štiriindvajseto leto in se ni odtegnil vojaški dolžnosti, ter zna toliko pisati, da more sam sicer ne v kaki baš predpisani obliki pismeno zahtevati volilno pravico. Voljen pa sme biti, kdor sme voliti in je že spolnil 24. leto. Že ta določila imajo v sebi neko dvomljivo določbo, namreč tisto, ki govori o znanji pisave.

Omika je bolj razširjena v mestih nego po deželi in zatorej bi v mestih gotovo vsakdo volil, na deželi bi pa zaradi pomanjkljivega znanja v pisanji, marsikdo ne volil. To bi pa bilo v korist liberalcem, ker je okrog mest bolj razširjen liberalizem. Po temu bi še toliko ne ugovarjali, kajti število šol se vedno množi in kmalu bodo tudi po kmetih tisti redki, ki bi pisati ne znali; nevarnejše je pa to, da se da posneti, da bode vsak moral svojo volilno pravico še le zahtevati. Kdor pozna ravnodušnost posebno kmetskega prebivalstva, bode vedel, da se marsikdo ne bode v to odločil in bode zatorej izgubil volilno pravico. Ljudje ne hodijo radi okrog uradov. V mestih pa ljudje niso tako boječi, imajo bližje do uradov in tudi razni agitatorji jih bodo lažje zdrezali, in je zatorej verjetno, da se vsi oglase. Zatorej bode iz te določbe žel liberalizem dobiček. Da je res prebivalstvo za take stvari malomarno, nam kaže pogled v sosedno Italijo, kjer bode na tisoče in tisoče volilcev zgubilo volilno pravico, ker ne mara dokazovati znanja pisanja. Tistim konservativcem, ki ne marajo, da bi hlapci volili, bode morda baš ta določba ugajala.

Nevarnejši nego vse to, se pa nam zdi določba, da 108 poslancev volijo deželni zbori. Naši deželni zbori nikakor ne izražajo mnenja prebivalstva, temveč so večinomoma vsled umetno sestavljenih volilnih redov pravo zavetje nemškega in italijanskega liberalizma. Poleg tega se pa hoče dovoliti deželnim zborom, da bodo še sami odločili, naj li volijo poslance po kurijah, ali skupno. Za kateri način bi se liberalci odločili, ni dvojbe. Tržaški, isterski, koroški in štajarski deželni zbor ne bi volili nobenega Slovenca. Ravno tako je pričakovati, da deželni zbori moravski, šleški in bukovinski volijo samo nemške liberalce, na Češkem bi bilo vse odvisno od veleposestnikov, ki tudi se bolj nagibljejo na nemško stran, na Gorenjem Avstrijskem je večina odvisna od tolmačenja volilnega reda za veleposestvo, na Solnograškem imajo pa mogočno besedo Lienbacherjevci, ki bi gledali, da se v državni zbor odpošljejo možje, ki bi varovali nemško prvenstvo.

Če nepristranski ogledamo tak volilni red, moramo reči, da bi se s poslanci, ki bi jih odposlali deželni zbori, le za dolgo let utrdila prednost nemštva v Avstriji. Ž njim bi se torej za mnogo let utrdila stara krivica. Za to bodo pa morali slovenski poslanci biti previdni, ako pride tak volilni red v pretres, da ne pomagajo krivici do zmage.

Če se pa že hoče deželnim zborom dati kako pravico, naj se pa določi, da imajo neko število poslancev voliti v gospodsko zbornico, ki bi se s tem le poživila. Sedaj gospodska zbornica le životari in je prenovljenja še bolj potrebna nego zbornica poslancev. Sedanja sestava gospodske zbornice ni več času primerna, kajti veleposestvo je v državnem oziru zgubilo mnogo svojega pomena. Plemenitaši niso več to, kar so bili in se po svojem mišljenju ne morejo več dosti ločiti od židovskih kapitalistov. Smisel za državno blaginjo je tudi v plemenitaških krogih močno izpodrinil egoizem in zato njih prednosti niso več tako opravičene in je torej tudi v tem oziru potrebna kaka reforma.

Politični pregled.

Državni zbor je prenehal posvetovanje o kazenskem zakonu in dovolil vojaške novince. Mladočehi so pri dovolitvi vojaških novincev se pritoževali, da se pri vojakihi preveč pomemčuje. Poleg teh umestnih pritožeb so jih pa navedli celo vrsto, ki niso v nobeni zvezi z vojaškimi novinci. Vašatyja tudi to boli, da se vojaškim godbam ne pusti igrati ruske himne in pa marseljeze. — Mladočehi so predlagali, da naj poslanec, ki je mej svojim poslanstvom imenovan za administrativnega uradnika, zgubi svoj mandat. Povod za to je jim dalo imenovanje dveh poslancev za dvorna svetnika, kar je po njih misli v zvezi s celjskim vprašanjem. Zahtevana nujnost za ta predlog se je odklonila, predlog se je pa izročil odseku za volilno reformo. — Zbor je začel posvetovanja o novem civilnopravnem redu. Izmej slovenskih poslancev je o tem vprašanju govoril g. dr. Ferjančič. Državni zbor bode zboroval do 12. decembra. Dne 17. decembra se pa baje snidejo deželni zbori. — Spinčič, Coronini in tovariši so interpelovali vlado, če misli narediti konec sedanjim neznosnim razmeram na Primorskem. Vspeha seveda ta interpelacija ne bode imela, ker se vlada boji Nemcev in Lahov.

Celje in Piran. — Župan piranski je v posebnem pismu celjskemu županu pozval nemške Celjane, da se skupno bore proti slovanskim zahtevam. V Celji je bilo seveda zaradi tega veliko veselje, kajti vsaka pomoč je dobra proti slovenski gimnaziji, proti kateri se celo po gorenještajarskih mestih v občinskih zastopih sklepajo resolucije.

Nemški državni jezik. — Piranski Italijani baje mislijo prositi vlado, da se napravi napis pri sodišči v nemškem državnem jeziku, da se le odpravi dvojezični napis. Italijani so torej pripravljeni iz sovraštva do Slovanov priznati nemščino za državni jezik na Primorskem. Kdo ve, če se ne bodo še kdaj zaradi tega kesali, ker Nemci bodo znali to priznanje že zase izkoristiti.

Hohenwartov klub in Istra. — Razširila se je bila govorica, da je na zahtevanje g. Povšeta bil peljal grof Hohenwart slovenske poslance, kateri so v koaliciji, k grofu Schönbornu in da je ta obljubil, da se njegov ukaz v Istri polagoma izvede. To je vzbudilo nevoljo v liberalnih krogih, katere je pa potolažil „Vaterland“, češ, da to ni res. Ker je pa mogoče, da se konservativni koaliranci boje, da se ne zamerijo liberalcem, in zatorej taje, mi ne vemo, pri čem je ta stvar. Sploh je istersko vprašanje jako nejasno. Vlada neče v nobeni stvari dati jasnega odgovora, ker se boji za koalicijo.

Mladočehi in Rusija. — Mladočeški klub je poslal deputacijo k ruskemu veleposlaništvu, da izreče sožalje zaradi smrti ruskega carja. V imenu deputacije je govoril dr. Engel v gladki ruščini. Veleposlanik se je zahvalil deputaciji, potem pa izrazil veselje, da Mladočehi tako gladko ruski go-